

Nr 137.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående tilläggs-
pension åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda en-
skilda läroanstalterna; given Stockholms slott den 16
februari 1917.*

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att

dels godkänna följande grunder för beredande av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna:

1. Föreståndarinna eller lärarinna, som är eller varit delägare i lärarinnornas pensionsanstalt eller enligt § 2 i denna anstalts reglemente varit berättigad att ingå såsom delägare i densamma eller avgått med pension före den 1 januari 1911, äger rätt att, på sätt och under villkor, som nedan sägs, uppbära tilläggs pension.

2. a) Rätt att efter avgång från sådan anställning, som i § 2 av reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt sägs, erhålla tilläggs pension inträder den 1 juli det kalenderår, då pensionstagaren fyller 60 år, dock icke före den 1 juli 1918, med villkor dels att hon vid sin avgång under minst 10 tjänstår, beräknade på sätt nedan under punkt c) sägs, bestritt sådan tjänstgöring vid enskild läroanstalt, att hon enligt eljest gällande bestämmelser ägt rätt att tillgodoräkna sig densamma för uppflyttning i högre lönegrad, dels så vitt angår lärarinna, som före den 1 juli 1918 avgått från sin befattning, att hon styrker sig vara för sitt uppehälle i behov av tilläggs pensionen.

b) Föreståndarinnans tjänstgöring beräknas motsvara 20 veckotimmar för läsår. Biträdande föreståndarinna tillgodoräknas 5 veckotimmar utöver det antal, som hennes undervisningsskyldighet omfattar, dock sammanlagt högst 20 för läsår.

c) För föreståndarinna anses läsår motsvara tjänstår; för biträdande föreståndarinna eller lärarinna skall läsår, som omfattar minst 20

veckotimmar, anses motsvara fullt tjänstår samt läsår som omfattar ett mindre antal veckotimmar än 20, betraktas som så stor del av ett tjänstår, som antalet veckotimmar utgör del av 20.

3. För varje läsår tillgodoräknas pensionstagaren ett bidrag av 5 kronor för varje veckotimme, dock att det bidrag, som för visst år sålunda må tillgodoräknas, jämte de bidrag, som staten och, beträffande tiden från och med år 1911, kommun eller enskilda donatorer eller vederbörande läroanstalt för året haft att vidkännas för lärarinnas pensionering, icke må överstiga sammanlagt 100 kronor.

4. Tilläggspension utgår med det belopp, som enligt de för lärarinnornas pensionsanstalt vid tiden för tilläggspensionens beviljande gällande beräkningsgrunder motsvarar de sålunda tillgodoräknade bidragen; dock att tilläggspensionen tillsammans med den pension, som skulle reglements-enligt tillkomma vederbörande vid 60 års ålder, endast för det fall må överstiga 800 kronor, att vid sammanläggningen högre belopp uppkommer på grund därav, att vederbörande lärarinna för sin pensionering erlagt frivilliga avgifter utöver vad som erfordrats för utbekommande av stadgat statsbidrag. I sådant fall må totalpensionens belopp kunna uppgå till högst 1,200 kronor.

5. I övrigt skola de i reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt givna bestämmelser rörande i reglementet avsedda pensioner i tillämpliga delar lända till efter rättelse beträffande nu ifrågakvarande tilläggspensioner;

dels ock för beredande av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid enskilda läroanstalter anvisa under riksstatens tionde huvudtitel på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag å 40,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
 Statsråden: VON SYDOW,
 friherre BECK-FRIIS,
 STENBERG,
 LINNÉR,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Westman anförde härefter:

Under denna punkt har jag att anmäla ett ärende angående beredande av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid enskilda läroanstalter. Jag ber att få inleda min framställning med en kort redogörelse för huru pensionsförhållandena hittills varit ordnade för lärarinnekåren vid berörda läroanstalter.

Även sedan de svenska flickskolorna i medlet av 1870-talet kommit i åtnjutande av statsunderstöd, arbetade de i allmänhet under tryckta ekonomiska förhållanden. Inverkan härav gjorde sig naturligen kännbar jämväl för dem, som i dessa skolor skulle handhava den kvinnliga ungdomens undervisning. Man kan tryggt säga, att mycken osjälvisk, illa avlönad arbetskraft offrats härför. Lärarinelönerna voro små och till storleken växlande, utsikterna till tryggad ställning på ålderdomen ovissa.

Först sent fann sig staten böra reglerande ingripa i avseende å lärarinnornas avlöning vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna. Sedan 1909 års riksdag, på förslag av Kungl. Maj:t, i sammanhang med bevil-

Tilläggs-
 pensioner åt vissa
 lärarinnor vid
 statsunder-
 stödda enskil-
 da läroan-
 stalter.

jande av ökat anslag till dessa anstalter antagit bestämmelser rörande lärarinnornas avlöning, utfärdades den 29 oktober 1909 kungörelse i ämnet, att lända till efter rättelse från och med år 1910.

Därförinnan hade efter hand med statens hjälp anstalter fogats för att avvärja lärarinnornas bekymmer för ålderns dagar. På enskilt initiativ hade två pensionsanstalter bildats för beredande av pensioner åt lärarinnor vid privata skolor. Den ena var »pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom», vanligen i korthet kallad »skolornas pensionsinrättning»; den andra var »svenska lärarinnornas pensionsförening».

Dessa båda pensionsanstalter hade en ganska olikartad organisation. I skolornas pensionsinrättning kunde endast lärarinnor vid högre flickskolor bliva delägare; pensionsföreningen åter stod öppen för alla slags lärarinnor. I pensionsinrättningen kunde inträde vinnas vid ålder mellan 25 och 54 år; årsavgiften var — förutom det statsbidrag, varom mera här nedan — 60 kronor, dock att, om delägaren inträdde efter fyllda 25 år, för erhållande av normalpension erfordrades en retroaktiv avgift. Normalpensionen var före år 1908 400 kronor men höjdes då till 532 kronor för dem, som sedermera inträdde. Pensionsåldern var satt till 55 år. — I pensionsföreningen kunde inträde vinnas intill 45 års ålder. Den årliga insatsen kunde växla mellan 15 och 500 kronor, statsbidrag oberäknat. Pensionsåldern var satt till 55 år, och pensionen utgick med viss procent, på senare år 9 procent, av det belopp, som pensionären hade inestående i föreningen vid början av det år, hon första gången hade att utfå pension.

Jag antydde, att de båda nu omförmälda anstalterna åtnjutit statsbidrag. Jämlikt beslut av 1896 års riksdag skulle till pensionsinrättningen få utgå ett årligt bidrag, motsvarande högst 10 kronor för varje delägare, som erlade årsavgift. År 1902 höjdes detta bidrag till 30 kronor. Pensionsföreningen åter erhöll statsbidrag först genom beslut vid 1903 års riksdag, som medgav, att till föreningen finge utgå ett årligt bidrag av 30 kronor för varje lärarinna vid högre skola för kvinnlig ungdom eller samskola, som icke vore delägare i pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom, med villkor att av eller för henne i pensionsföreningen under näst föregående år insatts minst 60 kronor samt att berörda bidrag tillgodofördes vederbörande lärarinnor. År 1905 blev statsbidraget till de båda pensionsanstalterna höjt till 60 kronor för varje vid omförmälda läroanstalter anställd lärarinna, som vore delägare i någon av de båda pensionsanstalterna, med villkor att av eller för henne i endera av desamma under näst föregående år insatts minst 60 kronor.

Från och med år 1906 blev alltså en pensionsavgift av 120 kronor om året att anse som den normala. En lärarinna, som inträdde i tjänstgöring vid 25 års ålder och oavbrutet tjänstgjorde till den normala pensionsåldern, 55 år, kunde nu bereda sig en mot normalavgiften svarande pension av 532 kronor.

Lärarynnornas pensionsfråga ansågs emellertid icke härmed försatt i ett definitivt tillfredsställande läge. Redan hösten 1907 bragtes frågan om dess ytterligare förbättrande inför Kungl. Maj:t genom en underdånig framställning av kommitterade för flick- och samskoleföreningen — en förening av lärare och lärarinnor vid högre flickskolor och samskolor. Efter verkställd utredning förelades denna fråga riksdagen år 1910, året efter det att riksdagen fattat beslut om lärarynnornas avlöning. Kungl. Maj:ts framställning i ämnet (proposition nr 206) ledde till nu gällande ordning för pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter, reglerad genom en kungörelse den 23 december 1910.

Denna kungörelse innehåller dels av riksdagen antagna »bestämmelser för tilldelande av bidrag ur förslagsanslaget: bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter» — detta anslag var av riksdagen beviljat under riksstatens tionde huvudtitel — dels ock av Kungl. Maj:t fastställt reglemente för »lärarynnornas pensionsanstalt», den nya anstalt, som nu skulle övertaga uppgiften att bereda pensioner åt den kvinnliga lärarpersonalen vid de läroanstalter, som åtnjuta statsunderstöd från det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda reservationsanslaget till privatläroverk. Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom, vars organisation och syften nära sammanfölla med den nya pensionsanstalten, kan sägas hava uppgått i denna. Om emellertid pensionsinrättningen vid den tidpunkt, då de nya pensionsbestämmelserna trädde i kraft, hade rätt till statsbidrag för delägare, kunde sådant bidrag under vissa förutsättningar fortfarande utgå enligt dittills gällande bestämmelser. Något statsbidrag till lärarynnornas pensionsanstalt utgår i så fall icke för dylik lärarinna. Motsvarande övergångsbestämmelser gälla i fråga om svenska lärarynnornas pensionsförening. Men denna förening, vilken står öppen även för sådana lärarinnor, som icke kunna bli delägare i den nya anstalten, fortlever vid sidan om denna och äger, under angivna förutsättningar, rätt till bidrag för sådana delägare.

Jag torde här böra återgiva det väsentliga av övriga ovan omförmälda »bestämmelser» i 1910 års kungörelse.

Skyldighet att vara delägare i lärarynnornas pensionsanstalt åligger enligt § 1 mom. 2 vid vederbörande läroanstalter anställd

A) föreståndarinna ävensom ämneslärarinna med full tjänstgöring,
 B) annan lärarinna med sammanlagt minst 10 veckotimmars undervisning i klasserna över de förberedande i en eller flera av sagda läroanstalter.

Föreståndarinna eller lärarinna, som före det dessa bestämmelser trätt i kraft fyllt 50 år, äger rättighet men icke skyldighet att ingå i pensionsanstalten.

Enligt § 1 mom. 3 skall pensionsavgiften för delägare, tillhörande grupp A, beräknas sålunda, att den motsvarar en pension av 1,200 kronor från 60 års ålder, dock att lägsta avgiften för år skall vara 180 kronor och högsta 240 kronor.

Pensionsavgiften för delägare, tillhörande grupp B, skall bestämmas efter det antal, dock högst 20, veckotimmar hennes undervisning omfattar i klasserna över de förberedande. Avgiften för varje veckotimme skall beräknas sålunda, att den motsvarar en pension av 60 kronor för varje veckotimme att utgå från 60 års ålder, dock att lägsta avgiften för år för en veckotimme skall vara 9 kronor och högsta 12 kronor.

Till pensionsavgiften skola enligt mom. 4 utgå följande bidrag:

a) av staten: en tredjedel av den i mom. 3 för den lärarinnegrupp, som delägaren tillhör, angivna lägsta pensionsavgiften,

b) av kommun eller enskilda donatorer: en tredjedel av samma lägsta pensionsavgift, därest delägaren är anställd vid enskild mellanskola eller vid högre flickskola,

c) av läroanstalten: en tredjedel av samma lägsta pensionsavgift, därest delägaren är anställd vid högre goss- eller samskola eller vid enskilt lärarinneseminarium.

För utgörande av i varje fall återstående del av den pensionsavgift, som jämlikt mom. 3 skall inbetalas för delägaren, ansvarar vederbörande läroanstalt, med rätt för läroanstalten att av delägarens lön avdraga ett belopp svarande mot denna del av pensionsavgiften.

Rätt att vid avgång från sådan anställning, som i mom. 2 sägs, komma i åtnjutande av pension inträder jämlikt mom. 5 den 1 juli det kalenderår, då delägare fyller 55 år.

Skyldighet att avgå från sådan anställning inträder den 1 juli det kalenderår, då delägare fyller 60 år. Läroverksöverstyrelsen må dock kunna medgiva henne att kvarstå i sådan anställning, därest och så länge hennes kvarstående prövas vara till gagn för undervisningen, dock icke i något fall längre än till den 1 juli det kalenderår, då hon fyller 63 år.

Mom. 6 och 7 i § 1 innehålla: 6. Där ej för särskilt fall, varom stadgas i pensionsanstaltens reglemente, pensionsrätt svarande mot vissa pensionsavgifter gått förlorad, utgår pension med det belopp, som vid den tidpunkt, då pensionen tillträdes, beräknas motsvara alla de pensionsavgifter, som blivit för delägaren erlagda, dock med högst 1,200 kronor om året. — 7. Delägare, vilken, utan att vara berättigad till pension, upphör att innehava sådan anställning, som i mom. 2 sägs, vare i fall och under villkor, varom i reglemente för pensionsinrättningen stadgas, berättigad att däri kvarstå. I sådant fall utgå icke de i mom. 4 a), b) och c) föreskrivna bidrag till pensionsavgiften.

Ur det för pensionsanstalten fastställda reglementet må här anföras, att anstalten förvaltas av den direktion, som har sig anförtrodd förvaltningen av folkskollärarnas pensionsinrättning med flera pensionskassor. I sin nu ifrågavarande egenskap benämnes sagda direktion: direktionen över lärarinnornas pensionsanstalt.

I § 2 av reglementet lämnas enahanda föreskrifter rörande skyldighet

att vara delägare i pensionsanstalten, som meddelats i mom. 2 av ovan intagna »bestämmelser».

Pensionsavgiften till anstalten utgår för lästermin och beräknas enligt vid reglementet fogade tabeller. Grunden för beräkningen är fastställd i enlighet med föreskrifter i »bestämmelserna». De regler, enligt vilka pensionsavgiften skall bestämmas, äro så valda, att den pension, som genom densamma beredes, vid en pensionsålder av 60 år utgår för föreståndarinna, lärarinna med full tjänstgöring och lärarinna med minst 20 veckotimmars tjänstgöring med 1,200 kronor för år och för lärarinna med ett mindre antal timmars tjänstgöring med ett i förhållande till den mindre tjänstgöringen avkortat belopp, allt under förutsättning att lärarinnan inträtt i tjänstgöring senast vid 30 års ålder och oavbrutet bibehåller tjänstgöring av samma omfattning till 60 års ålder. Vid sagda inträdesålder, 30 år, uppgår pensionsavgiften till sitt maximum, 240 kronor för år. Den lägsta avgiften är beräknad för en inträdesålder av 25 år — alltså med 35 tjänstår till uppnådda 60 år. Inträder lärarinnan vid en senare tidpunkt än 30 års ålder, kommer pensionen även med oavbruten full tjänstgöring icke upp till normalbeloppet.

Pensionsbeloppet är i själva verket icke på förhand fixerat. Dess fastställande sker först, när lärarinnan vid uppnådd pensionsålder avgår från sin tjänst. Beloppet bestämmes då så, att det beräknas motsvara de pensionsavgifter, som erlagts för delägaren. Pensionerna kunna alltså komma att variera även för lärarinnor av samma slag.

Systemet för avgiftens och pensionens bestämmande har valts för att åstadkomma en effektiv pensionering med hänsyn tagen därtill, att då lärarinnorna icke hava fast anställning vid ifrågavarande skolor, fasta avgifter och fasta pensioner icke kunnat bestämmas.

Den reglering av pensionsförhållandena för den kvinnliga lärarpersonalen vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, som genomfördes genom nådiga kungörelsen den 23 december 1910, har erkänts i det hela medföra en väsentlig förbättring av nämnda lärarinnors pensionsförmåner, sådana dessa komma att gestalta sig, när den nya pensionsordningen hunnit bliva fullt genomförd. Under den tid, som dessförinnan förflyter, komma emellertid ett betydande antal lärarinnor att endast i mindre grad bliva delaktiga av de avsedda förmånerna. För de något äldre lärarinnor, som endast med avseende å en kortare tid av sin tjänstgöring få draga fördel av de nya pensionsbestämmelserna, torde ställningen alltjämt komma att te sig bekymmersam. Detsamma gäller om de redan pensionerade lärarinnor, som antingen icke alls eller blott i mycket ringa grad kommit i åtnjutande av den nya pensionsanstaltens förmåner.

Centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen.

Såsom tolk för nu nämnda, mindre lyckligt ställda lärarinnors bekymmer uppträdde centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen, vilken i en underdånig skrivelse den 23 augusti 1913 väckte förslag om förbättring av deras pensionsvillkor.

I denna skrivelse anföres till en början, hurusom undersökningar, verkställda genom centralstyrelsens försorg och grundade på uppgifter såväl från de olika pensionsföreningarna som från lärarinnorna själva, givit vid handen, att icke mindre än 377 då tjänstgörande lärarinnor komme att vid 60 års ålder uppbära en pension understigande 1,000 kronor. Av en i skrivelsen införd tablå framgår, att pensionen vid 60 års ålder för omkring 240 av dessa lärarinnor komme att uppgå till belopp understigande 800 kronor och för omkring 90 av dem till belopp understigande 500 kronor, allt för år räknat.

Ännu sämre angivas förhållandena vara för de redan pensionerade lärarinnorna. Bland 71 lärarinnor, som undersökningen omfattat, få endast 3 en pension av 800 kronor eller däröver; 62 få en pension, som ej uppgår till 500 kronor; för icke mindre än 28 av dessa går pensionen ej upp till 300 kronor.

I avseende å nu omförmälda förhållanden yttrar centralstyrelsen i sin skrivelse:

Trots de i förhållande till avlöningarna betydande avgifter, som dessa äldre lärarinnor erlagt för sin pensionering och som särskilt för dem, vilka ingått i lärarinnornas pensionsanstalt, blivit mycket kännbara, hava de att på sin ålderdom, efter att hava ägnat hela sitt liv åt lärarinnekallet, emotse mycket trånga villkor, i ett flertal fall utan tvivel bitter nöd. Åtskilliga nu avgångna lärarinnor måste för att kunna draga sig fram leva på bidrag från ännu tjänstgörande kamrater och andra allmosor. Och dock hava dessa lärarinnor arbetat under svårare förhållanden än sina yngre systrar, med mindre löner och arvoden än de, på en tid, då staten lämnade mindre bidrag till de enskilda läroanstalterna, särskilt de högre flickskolorna, och dessa till väsentlig del måste leva på sina lärarinnors oförmåga och hänförelse för sin uppgift. Ty det måste erkännas, att det väsentligen är tack vare dessa lärarinnors oppoffrande och osjälviska arbete, som den högre flickskolan och kvinnobildningen i vårt land kommit till den framstående plats, den nu innebar. Det synes därför vara en gärd av rättvisa emot dem att söka bereda dem en något så när tryggad ålderdom, att åtminstone skydda dem från nöd.

Såsom anledningar till att pensionerna för ifrågavarande lärarinnor bliva så små, som den åberopade utredningen giver vid handen, och så mycket mindre än de belopp, som nu gällande bestämmelser avse att tillförsäkra lärarinnorna vid de statsunderstödda läroanstalterna, angiver centralstyrelsen den sena tillkomsten av statsbidrag till lärarinnornas pensionering och bidragets i början ringa storlek samt den omständigheten, att

bidrag från kommunerna utgått först från och med år 1911, ävensom svårigheterna för de tillförene i allmänhet svagt avlönade lärarinnorna att själva betala avgifter till sin pensionering. Jag hänvisar i avseende härå till vad jag i det föregående anført.

Med erinran om övergångsbestämmelserna i 1910 års kungörelse framhåller centralstyrelsen, att de mer eller mindre knappa pensionsförmåner, som nu ifrågavarande lärarinnor komma att åtnjuta, torde utöver nämnda övergångsbestämmelser kräva särskilda övergångsåtgärder. Centralstyrelsen håller före, att svårigheter möta att bereda ifrågavarande äldre lärarinnor pension till samma belopp, 1,200 kronor, som nu såsom normalpension tillförsäkrats de yngre; det kunde ju anmärkas, att dessa äldre lärarinnor själva lämnat mindre bidrag till sin pensionering än som nu utkrävas. För att pensionen dock skall innebära ett väsentligt tillskott till täckande av de nödvändigaste levnadsbehoven, borde densamma emellertid ej vara lägre än 1,000 kronor, och centralstyrelsen förklarar sig vilja hemställa om vidtagande av åtgärder för att bereda ifrågavarande lärarinnor utfyllnad av pensionen till detta belopp.

Därvid kunde ifrågasättas, yttrar centralstyrelsen, huruvida icke kommunerna borde, liksom enligt nu gällande bestämmelser för lärarinnornas pensionering är fallet, bidraga till en sådan pensionering. Det torde emellertid möta åtskilliga svårigheter att från kommunerna erhålla sådana pensionsbidrag, då många lärarinnor tjänstgjort på flera olika platser och deras tjänstgöring inom vissa kommuner ligger rätt långt tillbaka i tiden. Skulle å andra sidan bidrag till pensioneringen utkrävas från den kommun, där lärarinnan för närvarande tjänstgör, skulle detta innebära ett avvikande från den princip, som ligger till grund för den senaste löneregleringen för de enskilda läroanstalternas lärarinnor, nämligen att skolornas styrelser och i viss mån även kommunerna vid anställning av lärarinnor skola hava minsta möjliga intresse av att giva företräde åt någon av de sökande på grund av ekonomiska skäl. Det vore nämligen icke otänkbart, att en skolstyrelse på grund av vederbörande kommun eventuellt åliggande bidrag till en äldre lärarinnas pensionering kunde i strid mot skolans verkliga intresse tillbakasätta en äldre förtjänt lärarinna för en annan allenast därför, att den senare för kommunen bleve billigare. De äldre lärarinnorna kunde härigenom råka i svårigheter och deras ställning i vissa fall bliva mycket osäker. Vad som här sagts gäller även om läroanstalternas, vilka därjämte, såsom allbekant är, i regel befinna sig i sådana ekonomiska omständigheter, att vidare utgifter från deras sida för förevarande ändamål icke ens kunna ifrågasättas. Det synes därför icke föreligga någon annan utväg för en lycklig lösning av frågan än att staten åtager sig de nödiga utgifterna för åsyftade pensionstillskott.

I fråga om sättet för den åsyftade utökningen av pensionen finner centralstyrelsen, att beträffande de ännu icke pensionerade lärarinnorna två vägar kunna tänkas: antingen skulle statens bidrag utgå i form av tillskott till pensionen, sedan lärarinnan uppnått 60 års ålder, eller ock skulle tillägg till de stadgade terminsavgifterna inbetalas till lärarinnornas pensions-

anstalt, varigenom denna sattes i stånd att tilldela lärarinnorna det ifrågasvarande pensionsbeloppet. Beträffande de redan pensionerade lärarinnorna vore fyllnadspension det enda möjliga sättet för frågans ordnande.

Centralstyrelsen har låtit verkställa utredning angående ovannämnda båda sätt för beredande åt ännu tjänstgörande lärarinnor av ökad pension, vilken utredning såsom bilaga (tab. I—VI) fogats vid centralstyrelsens skrivelse. Den grundar sig på uppgifter, som omfatta tiden till och med vårterminen 1913. Statsbidrag förutsattes utgå från och med vårterminen 1915, vadan denna tidpunkt tagits till utgångspunkt för beräkningarna.

De principer, som legat till grund för sagda utredning, yttrar centralstyrelsen, äro huvudsakligen följande:

För erhållande av pension å 1,000 kronor vid 60 års ålder förutsattes, dels att lärarinnan genom att ingå i någon av de statsunderstödda pensionsföreningarna, svenska lärarinnornas pensionsförening eller pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom, gjort vad på henne ankommit för att bereda sig pension, dels att hon haft full tjänstgöring, omfattande minst 20 timmar i veckan under minst 25 år vid statsunderstödd skola eller skola, som sedermera erhållit statsunderstöd, samt att denna tjänstgöring varit förlagd huvudsakligen till klasserna över de förberedande. För de lärarinnor, som vid 60 års ålder icke kunna antagas hava 25 års på ovan omnämnda sätt kvalificerad full tjänstgöring, beräknas pensionsbeloppet i förhållande till den tid, de tjänstgjort med full tjänstgöring, så att exempelvis för lärarinna, som har 20 års full tjänstgöring, beräknas en pension av $\frac{20}{25}$ av 1,000 kronor, d. v. s. 800 kronor. Vid beräkningen av antalet fulla tjänstgöringsår följas de principer, som tillämpas av lärarinnornas pensionsanstalt. För lärarinna, vars sammanlagda tjänstgöring icke uppgår till 10 fulla tjänstår, har dock icke ifrågasatts någon höjning av pensionen, då en dylik lärarinna icke kan sägas hava ägnat sin mesta tid åt sådan art av skolarbete, för vilket staten medgiver rätt till pension.

Vad åter de lärarinnor beträffar, som ej ingått i någon pensionsförening, förr än de år 1911 måste ingå i lärarinnornas pensionsanstalt, synes en minskning av dem tillkommande pension vara motiverad med hänsyn till de mindre uppoffringar, de själva gjort för sin pensionering. Centralstyrelsen anser sig därför böra för denna grupp lärarinnor hemställa om utfyllnad till en pension av 700 kronor efter minst 25 års full tjänstgöring och vid kortare tids full tjänstgöring i proportion därtill enligt nyss nämnda grunder.

Vid beräkningen av det tillskott i pensionen, som skulle erfordras för de lärarinnor, vilka år 1911 voro över 50 år och därför icke voro skyldiga men väl hade rättighet att ingå i lärarinnornas pensionsanstalt och som icke begagnat sig av denna rättighet, har centralstyrelsen ansett det rimligt, att från det beräknade pensionstillskottet avdrages det belopp, vederbörande kunnat erhålla från sistnämnda pensionsanstalt.

Bland tjänstgörande lärarinnor, som således vårterminen 1915 ej uppnått 60 års ålder, finnas några, som från 55 års ålder uppbära pension från svenska lärarinnornas pensionsförening eller pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom. För dessa har också beräknats en minskning i pensionstillskottet motsvarande storleken av den årsränta, som de under 5 år inbesparade pensionsbeloppet skulle giva efter en räntefot av 4 %.

Beträffande slutligen de redan pensionerade lärarinnorna hemställer centralstyrelsen, att för dem måtte beredas ett direkt tillskott för åstadkommande av en pension av sammanlagt 600 kronor under förutsättning av delägarskap i någon av de äldre pensionsföreningarna och minst 25 års full tjänstgöring samt vid kortare tids full tjänstgöring i förhållande därtill. För de pensionerade lärarinnor, som endast tillhöra lärarinnornas pensionsanstalt, torde pensionen böra beräknas för minst 25 års full tjänstgöring till 300 kronor och för kortare tjänstgöring i förhållande därtill. Bland dem, som tjänstgjort mindre än 25 år, hava veterligen åtskilliga efter en kortare tids lärarinneverksamhet ägnat sig åt andra sysselsättningar. Andra åter hava visserligen ägnat större delen av sitt liv åt lärarinnegärningen och torde även vara i behov av hjälp. Centralstyrelsen anser sig dock icke kunna för denna grupp lärarinnor ifrågasätta pensionstillägg beträffande andra än dem, som kunna anses i minst 20 år hava haft kvalificerad full tjänstgöring. I en bifogad tabell upptagas emellertid alla, som beräknas hava haft minst 10 års full tjänstgöring. I fråga om dem, vilkas tjänstgöringstid beräknas till mindre än 20 år, torde det böra få bero på framställning i varje särskilt fall från dessa lärarinnor själva, om något statsbidrag för dem skall ifrågasättas.

Detsamma torde böra gälla ett 20-tal eller måhända flera äldre, icke vidare tjänstgörande lärarinnor, som icke tillhöra någon pensionskassa. Bland dessa finnas åtskilliga, som tjänstgjort 30 år och därutöver, och utan tvivel äro flera av dem i stort behov av understöd, medan andra måhända befinna sig i relativt bärgad ställning. Att de icke sört för sin ålder genom att ingå i någon pensionsförening kan bero på att knappa tillgångar ej medgivit därmed förenade kostnader till pensionsavgifter men kan uppenbarligen också bero på att deras ekonomiska ställning och framtidsutsikter varit sådana, att de trots sin ålderdom tryggad utan särskilda försiktighetsåtgärder.

I de bifogade tabellerna I och II hava uträknats de belopp, som för varje lärarinna årligen skulle behövas för åstadkommande av pension i överensstämmelse med här ovan angivna grunder, dels om statsbidrag utginge i form av fyllnadspensioner efter uppnådda 60 år, dels om det utginge såsom särskild pensionsavgift, intill dess lärarinnan uppnått 60 års ålder. I förra fallet komma de årliga beloppen, såsom framgår av bifogade tabell IV, att successivt ökas för att omkring år 1931 stiga till sitt högsta belopp, som enligt samma tabell beräknats till 58,429 kronor, och därefter sjunka för att omkring år 1975 praktiskt taget upphöra. I senare fallet bliver bidraget störst år 1915 och uppgår då till 180,527 kronor för att sedan med varje år mycket hastigt sjunka, såsom framgår av tabell VI. För de vårterminen 1915 redan pensionerade lärarinnorna beräknas bidraget för år 1915 uppgå till 13,087 kronor, vilken summa, såsom framgår av tabell V, så småningom avtager i förhållande till dödligheten hos pensionstagarna.

Slutligen anför centralstyrelsen:

De i tabellerna angivna summorna äro givetvis att betrakta såsom approximativa, och det måste därför ankomma på vederbörande pensionsanstalt att i sinom tid beräkna det statsbidrag, som definitivt bör utgå för varje särskild lärarinna.

Hela summan av de understöd, som således äro för ifrågavarande ändamål behöfliga, uppgår visserligen till ett rätt ansenligt belopp. Det lär emellertid bliva mindre tyngande därigenom, att det fördelas på en följd av år. Med hänsyn till mängden av de lärarinnor, det är fråga om, och deras för landet betydelsefulla livsgärning torde beloppet ej böra anses allt för stort. I själva verket lär det snarast kunna betraktas såsom en utbetalning i efterskott av vad som tidigare skolat åligga statsverket att

lämna, om statsmakterna tidigare lika väl som nu varit till fullo medvetna om den högre kvinnobildningens betydelse och statens skyldigheter gent emot dem, som under ogynnsamma förhållanden vårdat dessa allmänna intressen. Vad som nu begäres har för övrigt sin mer eller mindre fullständiga motsvarighet i de statsanslag, som under övergångstider givits åt andra grupper av samhällets tjänare, t. ex. för pensionering av äldre folkskollärare och småskollärare.

Även för det fall, att Kungl. Maj:t skulle finna det lämpligaste sättet vara, att fyllnadspensioner komme att utgå, torde utförandet böra uppdragas åt lärarinnornas pensionsanstalt, vilken i sådan händelse skulle hava att efter inhämtade upplysningar och beräkning av behovet från statskontoret rekvirera behöfliga belopp.

På grund av vad i skrivelsen anförts och under hänvisning till de vid densamma fogade tabellerna hemställde centralstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte till 1914 års riksdag göra framställning om beviljande för år 1915 av ett förslagsanslag att användas till utfyllande av pensioner åt sådana vid statsunderstödda enskilda läroanstalter fästa äldre lärarinnor, som enligt nu vidtagna anordningar komma att erhålla pension, understigande nedan nämnda belopp, enligt följande grunder:

1. Vårterminen 1915 tjänstgörande lärarinna, som haft full tjänstgöring under minst 25 år samt är delägare både i någon av de äldre statsunderstödda pensionsföreningarna och i lärarinnornas pensionsanstalt, erhåller en årlig pension av 1,000 kronor; omfattar tjänstgöringen kortare tid än 25 år, dock minst 10 år, erhåller hon i pension så stor del av 1,000 kronor, som svarar mot den kortare tjänstgöringstiden.

2. Vårterminen 1915 tjänstgörande lärarinna, som endast är delägare i lärarinnornas pensionsanstalt och som haft full tjänstgöring under minst 25 år, erhåller en pension av 700 kronor; omfattar tjänstgöringen kortare tid än 25 år, dock minst 10 år, erhåller hon i pension så stor del av 700 kronor, som svarar emot den kortare tjänstgöringstiden.

3. Vårterminen 1915 pensionerad lärarinna, som haft full tjänstgöring under minst 25 år samt är delägare såväl i någon av de äldre statsunderstödda pensionsföreningarna som i lärarinnornas pensionsanstalt, erhåller en pension av 600 kronor; omfattar tjänstgöringen kortare tid än 25 år, dock minst 20 år, erhåller hon i pension så stor del av 600 kronor, som svarar emot den kortare tjänstgöringstiden.

4. Vårterminen 1915 pensionerad lärarinna, som endast är delägare i lärarinnornas pensionsanstalt och som haft full tjänstgöring under minst 25 år, erhåller en pension av 300 kronor; omfattar tjänstgöringen kortare tid än 25 år, dock minst 20 år, erhåller hon i pension så stor del av 300 kronor, som svarar emot den kortare tjänstgöringstiden.

5. Tjänstgöringens art och omfång beräknas efter de grunder, som genom nådiga kungörelsen den 23 december 1910 stadgats rörande pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.

Centralstyrelsens framställning remitterades till läroverksöverstyrelsen, vilken till en början inhämtade yttrande av såsom sakkunniga tillkallade överdirektören P. G. Laurin och f. d. professorn L. E. Phragmén.

I sitt den 3 april 1914 avgivna yttrande anförde de sakkunniga:

Den av centralstyrelsen lämnade utredningen gäve tydligt vid handen, att pensionerna för ett stort antal lärarinnor bleve synnerligen otillräckliga trots den pensionsreglering, som genomfördes genom kungörelsen den 23 december 1910. Det vore därför synnerligen önskligt, att pensionerna förbättrades genom lämpliga övergångsbestämmelser.

Vid val av dessa övergångsbestämmelser vore det enligt de sakkunnigas förmenande av vikt, att desamma på ett naturligt sätt anslöte sig till de bestämmelser, som i övrigt gällde för pensioneringen och för statens bidrag till denna.

I 1910 års kungörelse, som trädde i kraft den 1 januari 1911, stadgades, att för eller av varje lärarinna med viss tjänstgöring vid nu ifrågavarande skolor skulle erläggas viss avgift, beräknad efter tjänstgöringens omfattning och i viss mån efter hennes ålder, och att staten för samma ändamål skulle tillskjuta 3 kronor årligen för varje veckotimme, dock högst 60 kronor.

Bland dem, som tjänstgjort både före och efter den 1 januari 1911, funnes många, som hade tjänstgjort ett större eller mindre antal år utan att åtnjuta sådana statsbidrag. Riksdagen beviljade nämligen dylika bidrag första gången år 1896. Som villkor för åtnjutande av dessa bidrag stipulerades, att för eller av lärarinnan vissa avgifter skulle erläggas till för lärarinnepensioneringen upprättade enskilda pensionsanstalter. Men då det ej, såsom numera skedde, ålades varje statsunderstödd skola att svara för att sådana avgifter bleve erlagda, blev följd den, att för många lärarinnor inga avgifter erlades och sålunda ej heller några statsbidrag utbetalades. Detta vore anledningen till att pensionerna åt de före år 1911 tjänstgörande lärarinnorna i många fall bleve så små, att behovet av fyllnadspensioner vore mycket stort.

När pensionsregleringar genomfördes, torde det ej vara ovanligt, att alla de, som tjänstgjorde vid tidpunkten för genomförandet, erhöle den med regleringen förknippade höjningen av pensionen, åtminstone den del, som icke berodde på tjänstinnehavarens egna avgifter. Om denna princip tillämpades i nu förevarande fall, borde fyllnadspensionerna bestämmas så, att statens kostnad för pensioneringen av varje efter den 1 januari 1911 tjänstgörande lärarinna bleve densamma, vare sig hennes tjänstgöring låge helt efter den 1 januari 1911 eller delvis före denna tidpunkt. Detta kunde ske på följande sätt. För varje tjänstår före år 1911 tillgodoräknades lärarinnan ett bidrag av 3 kronor för veckotimme, dock att det tillgodoräknade bidraget tillsammans med det statsbidrag, som för året kunde hava utbetalats för hennes pensionering, icke finge överstiga 60 kronor. Vid lärarinnans avgång erhöle hon den fyllnadspension, som svarade mot de sålunda tillgodoräknade bidragen.

I likhet med centralstyrelsen ansåge de sakkunniga, att rätt till fyllnadspension ej borde tillkomma den, som räknade mindre än 10 tjänstår.

Enligt förestående förslag skulle rätt till fyllnadspension icke tillkomma lärarinna, som avgått före den 1 januari 1911. Förslaget skilde sig alltså här ifrån centralstyrelsens, enligt vilket även de, som avgått före nämnda tidpunkt, skulle vara berättigade till fyllnadspension, därest de vore delägare i någon av de för lärarinnepensioneringen upprättade pensionsanstalterna.¹⁾

¹⁾ Enligt centralstyrelsens förslag, sådant detsamma utformats i de av centralstyrelsen föreslagna »grunderna» (sid. 12), skulle för erhållande av fyllnadspension i varje fall erfordras delägarskap i lärarinnornas pensionsanstalt; fyllnadspension skulle sålunda enligt dessa grunder icke, såsom de sakkunniga angivit, tillkomma den, som avgått från sin tjänst före den 1 januari 1911, och ej heller den, som efter nämnda tidpunkt kvarstått i tjänst men icke begagnat sig av sin rätt att inträda i lärarinnornas pensionsanstalt.

Centralstyrelsen föresloge, att fyllnadspensionerna begränsades genom fastställande av vissa maxima för totalpensionerna. För den största gruppen av lärarinnor vore detta maximum föreslaget till 1,000 kronor. Om fyllnadspensionerna beräknades efter de sakkunnigas förslag utan annan begränsning än den, att lärarinnepensionens maximum vore 1,200 kronor, visade en verkställd överslagsräkning, att kostnaderna skulle bli ungefär desamma som enligt centralstyrelsens förslag.

Därest dessa kostnader skulle anses allt för höga, kunde en begränsning lämpligen åstadkommas genom att fixera visst maximum, över vilket totalpensionen icke finge höjas genom fyllnadspensionen. Med de av de sakkunniga föreslagna grunderna syntes det icke vara skäl att, såsom centralstyrelsen föreslagit, fastställa olika maxima för olika grupper av lärarinnor. Om maximum sattes till 800 kronor, skulle enligt verkställd beräkning fyllnadspensionerna komma att utgå med i nedanstående tabell för olika år upptagna ungefärliga belopp:

År 1915	kronor 4,500	År 1931	kronor 26,000
» 1916	» 9,000	» 1935	» 22,000
» 1917	» 11,000	» 1939	» 16,000
» 1918	» 13,000	» 1943	» 11,000
» 1919	» 14,000	» 1947	» 6,000
» 1923	» 21,000	» 1951	» 3,000
» 1927	» 26,000	» 1955	» 1,000

På grund av vad de sakkunniga anfört föreslogo de följande bestämmelser:

1. Föreståndarinna eller lärarinna, som är delägare i lärarinnornas pensionsanstalt eller enligt § 2 i denna anstalts reglemente varit berättigad att ingå som delägare i densamma, äger rätt att, på sätt och under villkor som nedan sägs, uppbära fyllnadspension.

2. Rätt att efter avgång från sådan anställning, som i § 2 av reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt sägs, erhålla fyllnadspension inträder den 1 juli det kalenderår, då pensionstagaren fyller 60 år, dock icke före den 1 juli 1915, med villkor att hon vid sin avgång under minst 10 läsår haft sådan tjänstgöring vid enskild läroanstalt, att hon enligt kungörelsen den 29 oktober 1909 ägt rätt att tillgodoräkna sig densamma för uppflyttning i högre lönegrad.

3. För varje sådant tjänstår tillgodoräknas pensionstagaren ett bidrag med 3 kronor för varje veckotimme, dock att föreståndarinnas tjänstgöring beräknas motsvara 20 veckotimmar och att det bidrag, som för visst år sålunda må tillgodoräknas, tillsammans med det statsbidrag, som för året må hava utbetalts för hennes pensionering, icke må överstiga 60 kronor.

4. Fyllnadspension utgår med det belopp, som enligt de för lärarinnornas pensionsanstalt vid tiden för fyllnadspensionens beviljande gällande beräkningsgrunder motsvarar de sålunda tillgodoräknade bidragen, dock att fyllnadspensionen tillsammans med en från 60 års ålder utgående pension, som svarar mot de för pensionstagarens pensionering utbetalda statsbidragen och de för erhållande av dessa statsbidrag erforderliga, av eller för henne erlagda pensionsavgifter, icke må överstiga . . . . kronor.

5. Fyllnadspension beviljas av Konungen efter ansökan.

6. Fyllnadspension utbetalas av lärarinnornas pensionsanstalt, som äger att för varje år av statsmedel uppbära ersättning för de utbetalda fyllnadspensionerna.

Med överlämnande av de sakkunnigas yttrande avgav läroverksöverstyrelsen underdånigt utlåtande den 6 december 1915. I detta utlåtande anmärkte överstyrelsen till en början, under hänvisning till den i ämnet förebragta utredningen, att ställningen för nu ifrågavarande lärarinnor blivit mycket ofördelaktig och att det vore av nöden att söka genom lämpliga övergångsbestämmelser så vitt möjligt avhjälpa deras ekonomiska svårigheter.

Vidare lämnar överstyrelsen en översikt rörande vissa förhållanden i pensionshänseende beträffande lärarpersonal vid de allmänna läroverken samt folkskolorna ävensom lärarinnor vid flickskolor, som av viss anledning indragits. Överstyrelsen yttrar i avseende härå:

För lärare och lärarinnor vid de allmänna läroverken utgår hel pension vid bestämd levnadsålder och ett visst minimum av tjänstår. Vid ett mindre antal tjänstår utgår, då detta antal uppgår till minst 10, en pension, som är avkortad i förhållande till det felande antalet tjänstår. I fråga om folkskolornas lärarpersonal följas i huvudsak liknande grunder, vilka dock i vissa enskildheter äro avvikande. Pensionsavgifterna utgå med belopp, som äro oberoende av befattningshavarens ålder vid tillträde till befattningen. Annorlunda är förhållandet i lärarinnornas pensionsanstalt, där först och främst avgiften inom vissa gränser beror på åldern vid tiden för dess erläggande, och den pension, som kan erhållas för en erlagd avgift, beräknas enligt försäkrings-tekniska grunder. Läroverkens lärare erlade inga pensionsavgifter före år 1905 och folkskolans lärare inga sådana avgifter före år 1907.

Av de allmänna läroverkens och folkskolornas lärarpersonal, som varit i tjänst, då ny löne- och pensionsreglering införts, ha hittills alla kommit i åtnjutande av de höjda pensionerna, även de, som befunnit sig hur nära som helst intill tiden för sin pensionering. Till folkskollärarnas pensionsinrättning inbetalar staten, sedan pensionen för en lärare börjat utgå, vissa tilläggsavgifter under namn av extra pensionsavgifter, svarande mot vad som brister i de bidrag, som skolat erläggas av läraren och kommunen.

För dem åter, som redan pensionerats vid ny pensionsreglerings inträdande, har, vad de allmänna läroverkens lärare beträffar, ingen höjning av pensionerna ifrågakommit. Annorlunda har fallet varit med folkskolans lärare. Visserligen avslogo riksdagarna åren 1900 och 1909 väckta motioner om höjning i delaktighetsbeloppen för redan pensionerade folkskollärare, men 1910 års riksdag bitöll en nådig proposition, däri det föreslogs, att folkskollärare och folkskollärarinnor, som före år 1907 erhållit avsked med pension, måtte efter särskild ansökan komma i åtnjutande av understöd till så stort belopp, att det tillsammans med pensionen komme att uppgå till 525 kronor. Detta understöd har 1912 års riksdag sedermera ökat, så att de, som pensionerats före år 1907, kunna erhålla 600 kronor om året i pension och understöd. Sistnämnda belopp utgör två tredjedelar av den pension, 900 kronor, som efter år 1907 tillkommer lärarinna vid 55 levnads- och 30 tjänstår.

Vad angår folkskollärare och folkskollärarinnor, som avgått ur tjänst före pensionsinrättningens tillkomst, d. v. s. före år 1867, har 1885 års riksdag beviljat dem understöd till högst 250 kronor, vilket belopp vid flera tillfällen (1899, 1901, 1907 och 1912) höjts, så att det nu kan utgå med 600 kronor, d. v. s. med enahanda belopp som pension och understöd hopräknade för folkskollärare, som avgått med pension före år 1907.

Överstyrelsen tillåter sig även erinra därom, att 1907 års riksdag medgivit, att vissa lärarinnor vid flickskolor, som i följd av 1904 års riksdags beslut om inrättande av statssamskolor i åtskilliga städer indragits eller komme att indragas, kunde från den tid, deras anställning vid skolorna av nyssnämnda anledning upphört, komma i åtnjutande av statsunderstöd vardera till belopp av högst 400 kronor för år räknat, att utgå under förutsättning att vederbörande kommun i varje fall lämnade understöd till minst lika stort belopp. Det sammanlagda understödet för dessa lärarinnor skulle sålunda uppgå till 800 kronor årligen förutom de pensionsbelopp, som kunde uppbäras från någon av lärarinnornas enskilda pensionskassor. Av de beslut, som fattats vid tillämpning av dessa bestämmelser, synes dock framgå, att Kungl. Maj:t funnit statsunderstöd till ifrågavarande lärarinnor — förutom i ett par fall under år 1915 — böra utbetalas endast till så stort belopp, att detta understöd, tillsammans med vad de från andra håll åtnjuta i understöd, uppgår till högst 800 kronor.

Överstyrelsen anser sig i detta sammanhang jämväl böra framhålla, att 1913 års riksdag medgivit en särskild pensionsförmån åt vissa lärarinnor vid statens samskolor, vilka vid uppnående av den levnadsålder, då skyldighet att avgå från tjänsten för dem inträder, icke innehava det föreskrivna minsta antalet tjänstår i statens tjänst, nämligen att dessa lärarinnor må utan hinder av nyssnämnda bestämmelse i pensionslagen kunna vid avgång från tjänsten efter uppnådd ålder av 55 år förklaras berättigade att erhålla pension till avkortat belopp i förhållande till tjänstårens antal, dock minst 550 kronor för första lärarinna och lärarinna i andra lönegraden samt 400 kronor för lärarinna i första lönegraden. Förutom dessa pensioner uppbära ifrågavarande lärarinnor i allmänhet även pension från någon av lärarinnornas enskilda pensionskassor.

Härefter ingår överstyrelsen på den gjorda framställningen och anför därvid:

Vad beträffar det av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen framlagda förslaget, synes detta med sina många olika pensionsklasser och varierande bestämmelser icke utgöra en tillräckligt enkel och i övrigt tillfredsställande lösning av den föreliggande frågan. Vidare lämpligare finner överstyrelsen det av ovannämnda sakkunniga utarbetade förslaget vara. Detta förslag utgår från det förhållandet, att, när pensionsregleringar genomföras, i allmänhet alla de, som tjänstgöra vid tidpunkten för genomförandet, erhålla den med regleringen förknippade höjningen av pensionen, åtminstone den del, som icke beror på tjänstinnehavarens egna avgifter. Om denna princip tillämpades i förevarande fall, borde alltså, om hänsyn endast toges till de bidrag, som skulle ålegat staten, fyllnadspensionerna så bestämmas, att statens kostnad för pensioneringen av varje efter den 1 januari 1911 tjänstgörande lärarinna blir densamma, vare sig hennes tjänstgöring ligger helt efter den 1 januari 1911 eller delvis före denna tidpunkt. Detta skulle enligt förslaget kunna ske på följande sätt. För varje tjänstår före år 1911 tillgodoräknas lärarinnan ett bidrag av 3 kronor per veckotimme, dock att det tillgodoräknade bidraget tillsammans med det statsbidrag, som för året må hava utbetalats för hennes pensionering, icke får överstiga 60 kronor. För varje tjänstår, som enligt nu gällande bestämmelser skulle hava berättigat lärarinna till uppflyttning i högre lönegrad, skall sålunda tillgodoräknas henne ett bidrag av 60 kronor, vilket för hennes räkning tänkes ha blivit placerat i en livränteanstalt. Vid lärarinna-ns avgång skulle hon erhålla den fyllnadspension, som svarade mot de sålunda tillgodoräknade bidragen. Om en lärarinna blivit anställd vid 25 års ålder eller tidigare

och haft 35 tjänstår, skulle hon enligt detta förslag vid 60 års ålder komma till en fyllnadspension av 400 kronor eller samma belopp, som utgör maximivärdet av statens bidrag enligt numera gällande grunder.¹⁾

Vid tillämpning av dessa grunder borde icke, såsom centralstyrelsen föreslagit, fastställas olika maxima för olika grupper av lärarinnor. Bestämmas såsom gemensamt maximum för lärarinnepensionernas totalbelopp samma summa, som utgör maximum för pensionerna i lärarinnuornas pensionsanstalt, nämligen 1,200 kronor, visar en verkställd överslagsberäkning, att kostnaderna skulle bli ungefär desamma som enligt centralstyrelsens förslag. Sättes sagda maximum i stället till ett lägre belopp, exempelvis 800 kronor, kommer kostnaden för fyllnadspensionerna att stanna vid väsentligen minskade belopp, upptagna i en i de sakkunnigas utredning meddelad tabell.

Enligt det här berörda förslaget skulle emellertid följa, att om två lärarinnor A och B haft samma tjänstgöring, A mellan 20 och 45 års ålder, B mellan 35 och 60 års ålder, skulle den förra vid 60 år få vida större pension än den senare, även om B är i behov av större hjälp. Då man i själva verket här räknar med fingerade avsättningar, förefaller metoden sakna praktisk betydelse men välla stort besvär vid pensionens beräkning. En förenkling i förevarande avseende torde därför böra göras.

Lämpligare synes då vara att låta endast längden av föregående väl vitsordad tjänstgöring jämte dennas omfattning och art vara bestämmande för den tilläggspension, som bör utgå. Däremot torde den omständigheten, huruvida nämnda tjänstgöring ligger mer eller mindre långt tillbaka i tiden, icke böra härvid inverka.

Enligt de sakkunnigas nyssnämnda förslag skulle statens bidrag till fyllnadspensionen för en lärarinna kunna uppgå till högst 400 kronor. För den del av pensionen, för vilken kommunen enligt numera gällande bestämmelser ansvarar och som uppgår till samma belopp som statens bidrag, skulle icke någon ersättning lämnas. I sådana fall, då lärarinna icke tillhört någon av de före år 1911 existerande pensionskassorna och avgått från sin tjänst omedelbart efter nämnda år, skulle alltså hennes totala pension kunna uppgå på sin höjd till nämnda maximibelopp, 400 kronor, och detta under förutsättning att hon innehar det fulla antalet tjänstår. Det torde icke kunna bestridas, att detta är ett allt för knappt tillmätt levebröd på ålderdomen för dem, som ägnat sitt egentliga livsarbete åt skolans tjänst. Visserligen kan invändas, att ifrågavarande lärarinnor själva delvis äro delaktiga i skulden till sin bekymmersamma ställning, då de icke begagnat sig av de möjligheter, som funnits för dem att genom inträde i någon av de förefintliga pensionskassorna sörja för sin ålderdom. Men det bör härvid icke förglömmas, att lärarinnuornas löner under äldre tider ofta voro mycket låga och i åtskilliga fall rent av omöjliggjorde för dem att kunna sörja för sin pensionering.

Överstyrelsen anser därför synnerligen angeläget, att frågan om den förevarande tilläggspensionen så ordnas, att densamma måtte kunna utgå med ett högre maximum än det av de sakkunniga föreslagna. Det synes överstyrelsen då vara lämpligt att följa de grunder, som tillämpas i fråga om det understöd, som utgår till vissa äldre folkskollärarinnor. Detta understöd utgår med ett så stort belopp, att detta tillsammans med den pension, lärarinnan i övrigt uppbär, utgör två tredjedelar av den normala pension å 900 kronor, som tillkommer lärarinna vid 55 levnads- och 30 tjänst-

¹⁾ Med avseende å vad överstyrelsen här anfört torde böra erinras, att fyllnadspensionen skulle utgöra det belopp, som motsvarar de nu ifrågasatta särskilda bidragen; vad som motsvarar de enligt hittills gällande föreskrifter utbetalade statsbidragen ingår i den reglementsenliga pensionen.

år. Då en lärarinna vid enskild läroanstalt vid 60 levnadsår och 35 tjänstår åtnjuter en normalpension av 1,200 kronor, borde sålunda i de fall, då fyllnadspension skulle utgå, denna bestämmas till ett sådant belopp, att den tillsammans med den pension, som möjligen från annat håll utgår, uppgår till två tredjedelar av 1,200 kronor eller till 800 kronor. Sistnämnda summa har även av ovannämnda sakkunniga föreslagits såsom ett lämpligt pensionsmaximum för här ifrågakarande lärarinnor. Detta pensionsbelopp kan då anses motsvara vad som enligt numera gällande bestämmelser åligger staten och kommunerna att gemensamt ansvara för. Det kunde därför ifrågasättas, att vederbörande kommun även skulle bidra med någon del av nämnda tilläggspension. Såsom av centralstyrelsen framhålles, skulle det emellertid möta åtskilliga svårigheter att från kommunerna erhålla dylika pensionsbidrag, då många lärarinnor tjänstgjort på flera olika platser och deras tjänstgöring inom vissa kommuner ligger rätt långt tillbaka i tiden. Skulle å andra sidan bidrag till pensioneringen utkrävas från den kommun, där lärarinnan för närvarande tjänstgör, skulle detta innebära ett avvikande från den princip, som ligger till grund för den senaste löneregleringen för de enskilda läroanstalternas lärarinnor, nämligen att skolornas styrelse och i viss mån även kommunerna vid anställning av lärarinnor skola hava minsta möjliga intresse av att giva företräde åt någon av de sökande på grund av ekonomiska skäl. Det vore nämligen icke otänkbart, att en skolstyrelse på grund av vederbörande kommun eventuellt åliggande bidrag till en äldre lärarinns pensionering kunde i strid mot skolans verkliga intresse tillbakasätta en äldre förtjänt lärarinna för en annan, allenast därför att den senare för kommunen bleve billigare. De äldre lärarinnorna kunde härigenom råka i svårigheter och deras ställning i vissa fall bliva mycket osäker. Vad som här sagts gäller — fortsätter centralstyrelsen — även om läroanstalterna, vilka därjämte, såsom allbekant är, i regel befinna sig i sådana ekonomiska omständigheter, att ytterligare utgifter från deras sida för förevarande ändamål icke ens kunna ifrågasättas. Det synes därför enligt centralstyrelsens mening icke föreligga någon annan utväg för en lycklig lösning av frågan, än att staten åtager sig de nödiga utgifterna för åsyftade pensionstillskott.

Ovannämnda fyllnadsbelopp utgör *hel* fyllnadspension, vilken sålunda är föränderlig och beroende på från annat håll erhållen pension. Som villkor för sådan pensions åtnjutande bör uppställas, att vederbörande lärarinna uppnått 60 levnadsår samt innehar en tjänstålder, som torde böra bestämmas till 30 år. I den underdåniga framställningen föreslår centralstyrelsen nämnda tjänstålder till 25 år, medan ovannämnda sakkunniga antagit densamma till 35 år, vilken är den inom lärarinnornas pensionsanstalt gällande tjänstålder vid pensionering i normala fall. Då för folkskollärarinnor sagda ålder blivit bestämd till 30 år, torde den även för nu ifrågakarande lärarinnor kunna bestämmas till sistnämnda ålder, som kan anses vara en lämplig medelväg.

Såsom tjänstår räknas här år, då lärarinna haft full tjänstgöring av sådan art och omfattning, att den enligt gällande bestämmelser får tillgodoräknas för uppflytning i högre lönegrad. Tjänstgöringen bör då omfatta minst 20 veckotimmar. Föreståndarinnas tjänstgöring beräknas alltid som full tjänstgöring oavsett omfattningen av hennes undervisningsskyldighet, och biträdande föreståndariinnas undervisning anses böra omfatta minst 15 veckotimmar. Uppgår icke tjänstårens antal till 30, avkortas fyllnadspensionen i förhållande till antalet felande år. Ett år, då tjänstgöringen icke uppgått till 20 men överstigit 10 timmar i veckan, betraktas som så stor del av ett år, som antalet veckotimmar utgör del av 20. Mindre än 10 tjänstår berättiga icke till erhållande av fyllnadspension, enär en dylik lärarinna icke kan sägas hava ägnat sin mesta tid åt skolarbete av här ifrågakarande art.

Överstyrelsen har tänkt sig, att här angivna bestämmelser skulle tillämpas på de lärarinnor vid ifrågavarande läroanstalter, som äro i tjänstgöring, då dessa bestämmelser träda i kraft. Vad beträffar de lärarinnor, som redan pensionerats, då nu ifrågavarande bestämmelser trätt i tillämpning, så har centralstyrelsen för dem föreslagit en mindre pensionssumma än för de i tjänst varande. Överstyrelsen finner detta skäligt och anser lämpligt, att för de pensionerade lärarinnorna den ifrågavarande totalpensionen sättes till 600 kronor. För en pensionerad lärarinna, vars pension icke uppgår till sagda belopp, skulle sålunda fyllnadspension utgå till så stort belopp, att den tillsammans med den eventuella pensionen uppgår till 600 kronor. För åtnjutande av denna fulla pension eller för avkortad pension skola gälla samma villkor och bestämmelser, som äro föreslagna i fråga om de tjänstgörande lärarinnorna.

Det finnes slutligen en grupp lärarinnor, som icke tillhöra någon pensionskassa och redan avgått från sin tjänst, då nedan nämnda bestämmelser kunna komma att träda i kraft. Deras antal synes vara jämförelsevis ringa, och svårigheter möta att medtaga dem bland de till fyllnadspension föreslagna lärarinnorna. Överstyrelsen har, i likhet med centralstyrelsen, tänkt sig, att det torde böra få bero på framställning i varje särskilt fall från dessa lärarinnor själva, om något statsbidrag för dem skall ifrågasättas.

Vad beträffar sättet för fyllnadspensionernas utgörande, finner överstyrelsen det lämpligast, att statens bidrag utgå i form av tillskott till pensionen, sedan lärarinnan uppnått 60 års ålder. Det torde böra tillkomma lärarinnornas pensionsanstalt att ombesörja även den här ifrågavarande pensioneringens utförande.

En genom centralstyrelsens försorg utförd beräkning över de kostnader, som äro förenade med det av överstyrelsen framlagda förslagets genomförande, är meddelad i bilagda tabell.

Nyssnämnda tabell upptager för vissa angivna år under 50-årsperioden 1917—1967 de årliga belopp, som med hänsyn tagen till dödligheten sannolikt skulle erfordras i fyllnadspensioner för beredande åt de i mom. 3 och 4 här nedan av överstyrelsen omförmälda lärarinnor av de i samma moment avsedda pensioner. Särskilda kolumner utvisa beloppen för de år 1917 i tjänst varande och de sagda år redan med pension avgångna lärarinnor. Det högsta beloppet för i tjänst varande lärarinnor upptages för år 1931 med 33,190 kronor. En kolumn för summa fyllnadspensioner anger, att för år 1918 skulle fordras 22,930 kronor. Högsta summan, 41,340 kronor, är upptagen för år 1927. I denna summa ingår ett belopp av 31,910 kronor för år 1927 i tjänst varande lärarinnor och ett belopp av 9,430 kronor för med pension avgångna lärarinnor. Efter år 1927 sjunker totalbeloppet; det skulle enligt tabellen utgöra år 1959 520 kronor, år 1963 120 kronor och år 1967 20 kronor.

Läroverksöverstyrelsen slutar sin framställning med hemställan om vidtagande av åtgärder för beredande av fyllnadspensioner åt vissa äldre lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna enligt följande grunder:

1. Föreståndarinna eller lärarinna, som är delägare i lärarinnornas pensionsanstalt eller enligt § 2 i denna anstalts reglemente varit berättigad att ingå som delägare i densamma eller avgått med pension före den 1 januari 1911, äger rätt att, på sätt och under villkor som nedan sägs, uppbära fyllnadspension.

2. Rätt att efter avgång från sådan anställning, som i § 2 av reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt sägs, erhålla fyllnadspension inträder den 1 juli det kalenderår, då pensionstagaren fyller 60 år, dock icke före den 1 juli 19...*), med villkor att hon vid sin avgång under minst 10 läsår bestritt sådan tjänstgöring vid enskild läroanstalt, att hon enligt gällande bestämmelser ägt rätt att tillgodoräkna sig densamma för uppflyttning i högre lönegrad.

Tjänstår, då lärarinnans undervisningsskyldighet omfattat ett mindre antal veckotimmar än 20, betraktas som så stor del av ett läsår, som antalet veckotimmar utgör del av 20.

Föreståndarinnans tjänstgöring beräknas motsvara 20 veckotimmar och biträdande föreståndarinnans undervisningsskyldighet bör omfatta minst 15 veckotimmar.

3. Fyllnadspension för lärarinna, som är i tjänst den 1 januari 19...*) och vid sin avgång innehar minst 30 sådana tjänstår, utgår med så stort belopp, att den tillsammans med den pension, hon uppbär från lärarinnornas pensionsanstalt eller från någon av de äldre statsunderstödda pensionsföreningarna, uppgår till 800 kronor. Om denna fyllnadspension benämnes *hel* fyllnadspension, äger den lärarinna, vars tjänstgöring omfattar en kortare tid, dock minst 10 år, uppbära en fyllnadspension, som utgör så stor del av hel fyllnadspension, som svarar mot den kortare tjänstgöringstiden.

4. För lärarinna, som avgått med pension före den 1 januari 19...*), gälla enahanda bestämmelser som för i tjänst varande lärarinna, dock att för henne totalpensionens belopp skall utgöra högst 600 kronor.

Direktionen
över lärarin-
nornas pen-
sionsanstalt.

Härefter infordrades yttrande från direktionen över lärarinnornas pensionsanstalt. Direktionen besvarade remissen genom underdånig skrivelse den 13 januari 1916.

Eburu det måhända låge närmast till hands, yttrade direktionen, att pensionsanstaltens befattning i förevarande avseende begränsades till dess egna pensionärer, ville direktionen — som ansåge sig kunna utgå från det antagandet, att dess utblåtande erfordrades endast beträffande denna del av ärendet — ej motsätta sig den sålunda föreslagna anordningen, enär det utan tvivel vore lämpligt, att fyllnadspensionerna utbetalades från ett och samma håll. Direktionen förutsatte emellertid, att pensionsanstalten, som ej hade medel för ändamålet disponibla, berättigades att från statskontoret rekvirera vad för varje utbetalningsperiod beräknades bliva erforderligt.

Riksförsäkrings-
anstalten.

Efter nådig remiss har jämväl riksförsäkringsanstalten yttrat sig i ärendet. I underdånig skrivelse den 9 september 1916 erinrar riksförsäkringsanstalten, att tre förslag föreläge till avgörande: centralstyrelsens, de sakkunnigas och läroverksöverstyrelsens, och bifogar vid sin skrivelse en

*) Härmed avses det år, då dessa bestämmelser träda i kraft.

sammanställning till uppvisande av innehållet i de tre förslagen och skiljaktigheterna dem emellan. Härefter fortsätter riksförsäkringsanstalten:

Vid valet mellan de särskilda förslagen finner riksförsäkringsanstalten, att såväl de sakkunnigas som läroverksöverstyrelsens förslag äro att föredraga framför det av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen framlagda förslaget. Såsom läroverksöverstyrelsen framhållit, synes sistnämnda förslag med sina många olika pensionsklasser och varierande bestämmelser icke utgöra en tillräckligt enkel och i övrigt tillfredsställande lösning av den föreliggande frågan. Härtill kommer enligt riksförsäkringsanstaltens mening, att samma förslag allt för mycket avviker från de bestämmelser, som i övrigt gälla för pensioneringen av ifrågakommande lärarinnor.

Emot de sakkunnigas förslag — vilket däremot rätt nära ansluter sig till de bestämmelser, som gälla enligt reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt — kan emellertid, såsom av läroverksöverstyrelsen anförts, med fog erinras, att pensionen i vissa fall skulle giva ett allt för knappt levebröd på ålderdomen för dem, som ägnat sitt egentliga livsarbete åt skolans tjänst. Dessutom hava enligt de sakkunnigas förslag från rätten till fyllnadspension helt och hållet uteslutits lärarinnor, som avgått ur tjänsten före år 1911. Av de skäl, centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen anført, måste det emellertid anses synnerligen behjärtansvärt, att även sistnämnda grupp av lärarinnor, av vilka de allra flesta atnjuta en mycket ringa pension, erhåller någon förbättring av sina ekonomiska villkor.

Då läroverksöverstyrelsens förslag avser dels att bereda större pension åt de sänst ställda bland de ännu tjänstgörande lärarinnorna och dels att bereda fyllnadspension även åt lärarinnor, som avgått med pension före år 1911, anser riksförsäkringsanstalten detta förslag ur nämnda synpunkter vara att föredraga framför de sakkunnigas förslag. Å andra sidan synes dock överstyrelsens förslag mindre väl än de sakkunnigas ansluta sig till gällande bestämmelser för lärarinnornas pensionsanstalt. Riksförsäkringsanstalten anser därför önskvärt, att överstyrelsens förslag i formellt hänseende modifieras till närmare överensstämmelse med de sakkunnigas förslag. Beträffande sättet för beräkning av statsbidrag samt för bestämmande av fyllnadspensions belopp synes sålunda böra följas de sakkunnigas förslag (punkterna 3 och 4), varvid dock, då kommunbidrag o. d. ej synas kunna ifrågakomma, statsbidragets belopp torde böra höjas från 3 till 6 kronor per veckotimme och maximibeloppet för statsbidrag för år från 60 till 120 kronor. Pensionsbeloppet skulle då ungefärligen motsvara det belopp, som skulle komma att utgå enligt överstyrelsens förslag, nämligen 800 kronor efter full tjänstgöring, vilken dock, efter vad riksförsäkringsanstalten föresloge, skulle beräknas enligt av de sakkunniga angivna grunder.

Enligt överstyrelsens förslag skulle det högsta belopp, med vilket pension till ännu ej pensionerad lärarinna finge utgå, utgöra 800 kronor för lärarinna, som är i tjänst den 1 januari det år, bestämmelserna träda i kraft. Att fixera en dylik för alla lika gräns synes riksförsäkringsanstalten kunna medföra vissa oegentligheter. Det skulle nämligen kunna inträffa, att en lärarinna, som med egna avgifter bidragit till sin pensionering, ej erhöle större pension än en sådan, som ej alls bidragit därtill. Riksförsäkringsanstalten skulle därför för sin del anse lämpligt, om maximibeloppet, i likhet med vad som gäller enligt reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt, kunde sättas till 1,200 kronor. Det belopp, varmed pensionen skulle komma att överstiga 800 kronor, borde dock endast motsvara lärarinnans egna avgifter, och med den för- mulering, riksförsäkringsanstalten nedan föreslår beträffande beräkning av statsbidrag,

skulle detta utan vidare bliva fallet. Emellertid är det givet, att en höjning av maximigränsen torde medföra ökade kostnader, och det är möjligt, att ur kostnadssynpunkt hinder härför anses möta. Riksförsäkringsanstalten anser sig därtför ej böra framställa något yrkande i denna riktning. Skulle emellertid Kungl. Maj:t anse nu berörda fråga böra upptagas till närmare prövning, torde en utredning rörande den kostnadsökning, som kan bliva en följd av den ifrågasatta ändringen, böra verkställas. Härför erforderligt material finnes ej i de remitterade handlingarna.

Skulle en höjning anses böra ske beträffande maximigränsen i nyssnämnda fall, synes det kunna ifrågasättas, om det ej vore lämpligt, att samma gräns fastställes även för de lärarinnor, som avgått med pension före den 1 januari det år. bestämmelserna träda i kraft.

De grunder, riksförsäkringsanstalten i enlighet med vad sålunda anförts föreslår, äro följande:

1. Föreståndarinna eller lärarinna, som är delägare i lärarinnornas pensionsanstalt eller enligt § 2 i denna anstalts reglemente varit berättigad att ingå som delägare i densamma eller avgått med pension före den 1 januari 1911, äger rätt att på sätt och under villkor, som nedan sägs, uppbära fyllnadspension.

2. Rätt att efter avgång från sådan anställning, som i § 2 av reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt sägs, erhålla fyllnadspension inträder den 1 juli det kalenderår, då pensionstagaren fyller 60 år, dock icke före den 1 juli 19...*), med villkor att hon vid sin avgång under minst 10 läsår bestritt sådan tjänstgöring vid enskild läroanstalt, att hon enligt gällande bestämmelser ägt rätt att tillgodoräkna sig densamma för uppflyttning i högre lönegrad.

Tjänstår, då lärarinnas undervisningsskyldighet omfattat ett mindre antal veckotimmar än 20, betraktas som så stor del av ett läsår, som antalet veckotimmar utgör del av 20.

Föreståndarinnas tjänstgöring beräknas motsvara 20 veckotimmar. Biträdande föreståndarinna tillgodoräknas 5 veckotimmar utöver det antal, som hennes undervisningsskyldighet omfattar, dock sammanlagt högst 20.

3. För varje sådant tjänstår tillgodoräknas pensionstagaren ett bidrag med 6 kronor för varje veckotimme, dock att det bidrag, som för visst år sålunda må tillgodoräknas, jämte det bidrag, som av staten och, beträffande lärarinna vid enskild mellanskola eller vid högre flickskola, av kommun eller enskilda donatorer eller, beträffande lärarinna vid högre goss- eller samskola eller vid enskilt lärarinneseminarium, av läroanstalten för året må hava utbetalts för hennes pensionering, icke må överstiga 120 kronor.

4. Fyllnadspension utgår med det belopp, som enligt de för lärarinnornas pensionsanstalt vid tiden för fyllnadspensionens beviljande gällande beräkningsgrunder motsvarar de sålunda tillgodoräknade bidragen, dock att fyllnadspension tillsammans med en från 60 års ålder utgående pension, som svarar mot de för pensionstagarens pensionering utbetalda bidragen och de för erhållande av dessa bidrag erforderliga av henne erlagda pensionsavgifter, icke må överstiga 800 kronor för lärarinna, som är i tjänst den 1 januari 19...*), och 600 kronor för lärarinna, som avgått ur tjänsten före nyssnämnda dag.

---

*) Det är bestämmelserna träda i kraft.

Slutligen yttrar riksförsäkringsanstalten:

Punkterna 1 och 2 i förestående grunder äro i allt väsentligt överensstämmande med motsvarande delar av läroverksöverstyrelsens förslag. Punkterna 3 och 4 åter hava samma lydelse som motsvarande delar av de sakkunnigas förslag, dock att statsbidraget höjts till 6 kronor per veckotimme och i enlighet härmed högsta statsbidraget för året satts till 120 kronor, varjämte i överensstämmelse med läroverksöverstyrelsens förslag maximibeloppen för totalpensionen satts till respektive 800 och 600 kronor.

Riksförsäkringsanstalten har icke med ledning av uppgifterna i de remitterade handlingarna kunnat verkställa utredning, huruvida de av riksförsäkringsanstalten föreslagna ändringarna i läroverksöverstyrelsens förslag skulle medföra någon ökning eller minskning av de utav överstyrelsen beräknade kostnaderna. Det synes därför lämpligt, att centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen erhåller i uppdrag att verkställa utredning i detta hänseende.

Läroverksöverstyrelsen anbefalldes härefter att från centralstyrelsen infordra och med eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämna utredning i det av riksförsäkringsanstalten angivna avseende.

Centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen.

Den på grund härav av centralstyrelsen verkställda utredningen innefattas i en skrivelse av den 20 november 1916 och är av följande innehåll:

Beträffande storleken av det totala pensionsbeloppet, d. v. s. summan av lärarinnan enligt nu gällande bestämmelser tillkommande pension och fyllnadspension, överensstämma läroverksöverstyrelsens och de sakkunnigas förslag däri, att detta för i tjänst varande lärarinnor satts till högst 800 kronor. På grund av de olika sätten för beräkningen av fyllnadspensionen — som läroverksöverstyrelsen föreslagit skola utgå med så stort belopp, att den tillsammans med den pension, lärarinnan uppbär från någon av de båda enskilda lärarinnepensionskassorna, uppgår till 800 kronor vid 30 års tjänstgöring, men de sakkunniga däremot föreslagit skola utgå med det belopp, som enligt de för lärarinnornas pensionsanstalt gällande beräkningsgrunderna motsvarar ett bidrag av 3 kronor för varje veckotimme, vilket bidrag dock tillsammans med det statsbidrag, som för året må hava utbetalts för hennes pensionering, icke må överstiga 60 kronor — blija dock fyllnadspensionerna enligt läroverksöverstyrelsens förslag avsevärt större än enligt de sakkunnigas förslag. Av de skrivelserna bifogade tabellerna framgår, att det högsta belopp, som något av de beräknade åren skulle utbetalats till nu i tjänst varande lärarinnor, enligt de sakkunnigas förslag bliver 26,000 kronor, enligt läroverksöverstyrelsens omkring 33,000 kronor. Fördelningen på de särskilda lärarinnorna blir också fördelaktigare enligt läroverksöverstyrelsens förslag, såsom framgår av nedanstående tablå, utvisande vilka pensionsbelopp, som genom tilläggs pensioner ernås för de lärarinnor, centralstyrelsens undersökning omfattat.

Pensionernas storlek. Kronor.		Enligt de sakkunnigas förslag.	Enligt läroverksöverstyrelsens förslag.
200—299	erhalles av	2 personer	— person
300—399	» »	5 »	1 »
400—499	» »	14 »	1 »

Pensionernas storlek. Kronor.		Enligt de sakkunnigas förslag.	Enligt läroverks- överstyrelsens förslag.
500—599	erhållas av	21 personer	6 personer
600—699	» »	34 »	18 »
700—799	» »	49 »	88 »
800	» »	83 »	94 »

Även i ett annat avseende är läroverksöverstyrelsens förslag fördelaktigare, nämligen därutinnan, att det i likhet med centralstyrelsens förslag förordar fyllnadspensioner även för de lärarinnor, som vid tiden för de föreslagna bestämmelsernas ikraftträdande redan äro pensionerade. Såsom centralstyrelsen i sin skrivelse redan framhållit och riksförsäkringsanstalten ytterligare betonat, är det synnerligen behjärtansvärt, att just denna grupp lärarinnor, vilkas ekonomiska ställning är synnerligen bekymmersam, kommer i åtnjutande av någon förbättring av sina pensionsförmåner.

Riksförsäkringsanstaltens förslag, som i fråga om sättet för fyllnadspensionernas beräkning i huvudsak ansluter sig till de sakkunnigas förslag, dock att statsbidraget beräknas efter 6 kronor för veckotimme, tillgodoser i ännu högre grad än de båda nyssnämnda förslagen lärarinnornas behov, samtidigt med att även åt de lärarinnor, vilkas tjänstgöring ligger före den 1 januari 1911, beredes ett pensionstillskott motsvarande det, som efter år 1911 åstadkommes genom kommunernas pensionsavgifter. Det totala pensionsbeloppet föreslås av anstalten till 1,200 kronor, varvid, på grund av beräkningsgrunderna för fyllnadspensionen, det belopp, varmed pensionen kommer att överstiga 800 kronor, motsvarar lärarinnans egna avgifter. Härigenom åstadkommes enligt centralstyrelsens mening en rättvisare fördelning av tilläggspensionerna, i det att en lärarinna, som med större egna belopp än de obligatoriska bidragit till sin pensionering, icke på grund härav erhåller mindre fyllnadspension än en sådan, som ej bidragit utöver vad hon varit skyldig för erhållande av statsbidraget. Det högre beloppet, till vilket totalpensionen enligt detta förslag kunde få uppgå, torde också kunna anses väl motiverat av de nu och med all sannolikhet för en längre framtid rådande dyra tiderna och penningvärdets fall.

Enligt gjord beräkning skulle enligt detta förslag totalpensionerna för dem, som erhöle tilläggspensioner, uppgå till följande belopp:

För 1 person	.....	300— 399 kronor
» 5 »	.....	400— 499 »
» 11 »	.....	500— 599 »
» 27 »	.....	600— 699 »
» 25 »	.....	700— 799 »
» 22 »	.....	800— 899 »
» 57 »	.....	900— 999 »
» 76 »	.....	1,000—1,099 »
» 66 »	.....	1,100—1,199 »
» 58 »	.....	1,200 »

Centralstyrelsen har även låtit verkställa en approximativ beräkning av de årliga kostnader, som med hänsyn tagen till dödligheten sannolikt skulle från och med år 1917

erfordras för beredande av fyllnadspensioner i överensstämmelse med riksförsäkringsanstaltens förslag:

Ar.	För år 1917 i tjänst varande lärarinnor. Kronor.	För år 1917 med pension avgångna lärarinnor. Kronor.	Summa. Kronor.
1917	3,370	33,280	36,650
1918	9,200	32,000	41,200
1919	15,500	30,670	46 170
1923	42,600	24,950	67,550
1927	62,950	18,900	81,850
1931	68,780	12,900	81,680
1935	59,940	7,660	67,600
1939	47,010	3,750	50,760
1943	33,040	1,420	34,460
1947	20,250	380	20,630
1951	10,470	70	10,540
1955	4,430	—	4,430
1959	1,470	—	1,470
1963	370	—	370
1967	70	—	70

Dessa belopp komma vad beträffar de i tjänst varande lärarinnorna ganska nära dem, som av centralstyrelsen ursprungligen föreslogos, under det de i fråga om de pensionerade äro väsentligt högre, alldenstund flertalet av dessa lärarinnor för sin pensionering åtnjutit helt obetydliga pensionsbidrag av staten, varav följer, att då fyllnadspensionen beräknas efter de av riksförsäkringsanstalten föreslagna grunderna, deras fyllnadspensioner bliva relativt stora i trots av den föreslagna begränsningen av 600 kronor.

Då det av riksförsäkringsanstalten framlagda förslaget bäst av de nu föreliggande tillgodoser det behov, för vars fyllande centralstyrelsen vågat påkalla statens hjälp, samt kostnaderna härför icke torde kunna anses allt för betungande med hänsyn till det antal lärarinnor, som här är i fråga, får centralstyrelsen, med frångående av sitt tidigare framlagda förslag rörande tilläggspensionernas beräkning, vördsamt ansluta sig till den av riksförsäkringsanstalten föreslagna lösningen av frågan.

I det av läroverksöverstyrelsen den 24 november 1916 avgivna utlåtande, varmed centralstyrelsens yttrande överlämnades till Kungl. Maj:t, anföres:

Läroverks-
överstyrelsen.

Det av riksförsäkringsanstalten utarbetade förslaget ansluter sig till läroverksöverstyrelsens förslag i fråga om de lärarinnekategorier, som kunna komma i åtnjutande av fyllnadspension, i fråga om pensionsålder samt beräkning av tjänstår ävensom beträffande maximibeloppet av det statsbidrag, som skall kunna utgå till lärarinnas fyllnadspension.

Däremot avviker riks försäkringsanstaltens förslag från överstyrelsens i avseende å sättet för beräkning av statsbidraget. Det är visserligen sant, att det av riks försäkringsanstalten föreslagna beräkningssättet ansluter sig till det för lärarinnornas pensionsanstalt föreskrivna och att i detta avseende en viss enhetlighet måhända kan vara önskvärd. Men då i fråga om fyllnadspensionerna de beräknade årliga avsättningarna av statsmedel till lärarinnans pensionering endast äro fingerade och sålunda någon värdeändring av dessa tänkta inbetalningar i verkligheten icke förekommer — i motsats till vad som är fallet i fråga om de årliga avsättningarna till de egentliga pensionerna — så har det syntts överstyrelsen mindre lämpligt att i detta fall tillämpa ett dylikt beräkningssätt. Då denna fråga emellertid är i det hela av mera underordnad betydelse, anser sig överstyrelsen i detta avseende icke böra framställa något särskilt yrkande.

Riks försäkringsanstalten har vidare föreslagit, att totalpensionens belopp, som av överstyrelsen föreslagits till respektive 800 och 600 kronor, må kunna utgå med samma maximibelopp, som är föreskrivet i reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt, och sålunda kunna uppgå till högst 1,200 kronor. Härvid skall dock den summa, med vilken fyllnadspensionen kommer att överstiga förutnämnda belopp, motsvara lärarinnans egna, ej obligatoriska avgifter, varmed då avses sådana avgifter, som äro erforderliga för utfående av statsbidrag till pensionsavgifterna.

De skäl, som anförts till stöd för detta förslag, synas överstyrelsen beaktansvärda, och det är i själva verket endast hänsynen till de med sagda förslag förenade kostnaderna, som gjort, att överstyrelsen i sitt förslag ansett sig böra stanna vid lägre belopp än det nyssnämnda. Den av centralstyrelsen nu senast verkställda utredningen giver vid handen, att kostnaderna för den högre pensionsgränsens införande skulle medföra ungefär en fördubbling av ifrågavarande pensionskostnader. Då emellertid förbättringen i pensionstagarnas förmåner skulle bliva högst väsentlig och en dylik förbättring kan anses både billig och rättvis, så vill överstyrelsen för sin del gärna förorda det ifrågavarande förslaget i denna punkt.

Överstyrelsen tillåter sig slutligen framhålla ännu en omständighet. Genom beslut av 1916 års riksdag har medgivits, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, behövande folkskollärare och folkskollärarinnor, vilka erhållit avsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning till belopp, som understiger 800 kronor, må¹ för år 1917 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppgår till 800 kronor.

I såväl överstyrelsens som riks försäkringsanstaltens förslag är maximibeloppet av statsbidraget till fyllnadspension åt sådana lärarinnor, som avgått med pension, då de eventuella bestämmelserna om fyllnadspensioner träda i kraft, föreslaget till 600 kronor. I betraktande av det åt folkskollärarinnorna enligt anförda riksdagsbeslut beviljade statsbidraget å 800 kronor synes det billigt, att även det nyssnämnda bidraget av statsmedel till fyllnadspension åt berörda kategori av lärarinnor kunde utgå med samma belopp, 800 kronor. I så fall skulle ingen skillnad förefinnas mellan statsbidragets storlek för de båda i överstyrelsens och riks försäkringsanstaltens förslag upptagna lärarinnekategorierna utan för dem båda kunna utgå med högst 800 kronor.¹) Kostnaden för nämnda förhöjning skulle i sin helhet uppgå till omkring 1,200 kronor under första året för att sedermera så småningom minskas och till slut alldeles upphöra.

¹) Vid överstyrelsens yttrande i denna del bör anmärkas, att den angivna summan, 800 kronor, icke skulle utgöra *statsbidragets* utan *totalpensionens* maximibelopp.

På grund av vad här blivit anfört får överstyrelsen ansluta sig till det av riksförsäkringsanstalten framlagda förslaget till ifrågakommande fyllnadspensioners ordnande; dock med den ändring, att de i mom. 4 av nämnda förslag angivna maximibeloppen måtte för båda där berörda lärarinnekategorier bestämmas till 800 kronor.

Slutligen har, efter nådig remiss, även statskontoret den 3 januari 1917 till Kungl. Maj:t inkommit med underdånigt den 14 december 1916 dagtecknat utlåtande i detta ärende.

Statskontoret.

Statskontoret förklarar sig anse starka billighetsskäl föreligga för beredande av någon tilläggspension åt de lärarinnor, vilkas tjänstetid helt och hållet eller åtminstone till någon större del infallit före år 1911. I likhet med flertalet av de i ärendet hörda ansåge statskontoret sådan pensionsförbättring böra beredas såväl åt dem, vilka pensionerats redan före ingången av år 1911, som åt dem, vilka väl kvarstått i tjänst efter nämnda tidpunkt men blott i mindre grad kunnat tillgodogöra sig fördelarna av de nya pensioneringsgrunderna. Därvid syntes det statskontoret, som om det måste anses billigt, att pensionen förbättrades åtminstone i sådan omfattning, som bleve en följd av att statens kostnad för pensioneringen av en var äldre lärarinna bestämdes till samma belopp, som skulle hava drabbat staten, om reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt varit tillämpligt under hela hennes tjänstetid. Statskontoret, som ansåge det av läroverksöverstyrelsens tillkallade sakkunniga föreslagna och av riksförsäkringsanstalten förordade sättet för pensionstilläggens beräkning vara ändamålsenligt, hölle alltså före, att tillgodoräkning av 3 kronor för varje veckotimme på sätt de sakkunniga föreslagit vore det minsta bidrag av statsmedel, som borde ifrågakomma. Utredningen gäve emellertid vid handen, att en sålunda bestämd förbättring i många fall icke bleve tillräcklig. Höjdes beloppet för veckotimme till 6 kronor, innebure detta, att staten i fråga om dessa lärarinnor övertog hela den del av pensioneringskostnaden, som enligt reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt beträffande delägarna i anstalten ålåg vederbörande kommun eller läroanstalt. Såsom förut i ärendet anförts vore det visserligen uppenbart, att något bidrag från kommun eller läroanstalt icke kunde ifrågasättas för dessa äldre lärarinnors förbättrade pensionering; men å andra sidan saknades det icke heller skäl att ifrågasätta, huruvida anledning föreläge för staten att i detta fall utsträcka sin hjälp därhän, att staten skulle för en var av dessa äldre lärarinnors pensionering bidraga med dubbelt så stort belopp som det, vilket staten enligt reglementet för den nya kassan skulle gälda såsom bidrag till pensionering av delägare i kassan.

Därest, såsom önskvärt syntes, något större bidrag kunde beviljas än de sakkunniga föreslagit, men bidraget å andra sidan ansåges icke böra utgå med så stort belopp, som riksförsäkringsanstalten ifrågasatt, syntes detta utan rubbning av beräkningsgrunden lätt kunna ske genom bestämmande, att för varje veckotimme skall tillgodoräknas ett belopp av exempelvis 4 eller 5 kronor, vilket då skulle motsvaras av ett högsta tillgodoräknat årsbidrag av 80 å 100 kronor.

I fråga om de olika förslag, som framstälts beträffande det maximibelopp, var till tilläggspensionen jämte den vederbörande reglementsens enligt tillkommande pensionen skulle få uppgå, ville det synas statskontoret tvivelaktigt, huruvida, då det här gällde ett av billighetshänsyn framkallat understöd, anledning kunde anses föreligga att med statsbidrag åstadkomma högre sammanlagd pensionsförmån än 800 kronor, däri inberäknat vad som motsvarade av lärarinnan erlagda frivilliga avgifter till

någon av de äldre pensionskassorna. Till detta belopp syntes sammanlagda pensionsförmånen även för de lärarinnor, som med pension avgått redan innan den föreslagna förbättringen trädde i tillämpning, böra höjas, om skillnaden i kostnad härför i jämförelse med kostnaden för ett maximibelopp av 600 kronor för denna kategori av lärarinnor endast skulle, såsom av läroverksöverstyrelsens senaste utlåtande i ärendet syntes framgå, belöpa sig till omkring 1,200 kronor under första året för att sedermera småningom minskas. Med hänsyn till den föreslagna tilläggspensionens karaktär av understöd till beredande av nödiga existensmedel torde jämväl kunna ifrågasättas, huruvida icke i detta fall, såsom vid beviljande av andra dylika pensionsförbättringar ägt rum, borde för åtnjutande av pensionsförbättringen uppställas såsom villkor, att vederbörande lärarinna styrkte, att hon för sitt uppehälle vore i behov av sådan förbättring; åtminstone syntes detta böra gälla såsom förutsättning för pensionsförbättring åt de lärarinnor, som från befattningen avgått redan innan de föreslagna bestämmelserna trätt i tillämpning.

Med de modifikationer, som kunde föranledas av de erinringar, statskontoret nu framställt, ansåge sig statskontoret kunna tillstyrka, att föreliggande fråga i huvudsak ordnades på sätt riks försäkringsanstalten föreslagit; dock ville statskontoret ifrågasätta, huruvida icke till de av riks försäkringsanstalten föreslagna bestämmelser borde fogas en föreskrift, att i övrigt stadgandena i reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse beträffande nu ifrågavarande tilläggspensioner.

Vid bifall härtill komme kostnaden givetvis att understiga den, som riks försäkringsanstaltens förslag beräknats medföra, men å andra sidan kunde något exakt belopp icke angivas; och torde med hänsyn härtill ett förslagsanslag till lämpligt belopp, förslagsvis för år 1918 ett anslag å 25,000 kronor, böra å extra stat under tionde huvudtiteln i riksstaten äskas att användas till fyllnadspensioner åt vissa äldre lärarinnor.

Departement-
schefen.

Om behövligheten av åtgärder i det syfte, som centralstyrelsens framställning avser, råder full enighet mellan dem, som yttrat sig i ärendet, och jag torde icke hava av nöden att med flera ord giva skäl för min anslutning till den samfälliga meningen härom.

I det närmaste är man ock ense i fråga om de kategorier av lärarinnor, som skola kunna erhålla tilläggspension. De av läroverksöverstyrelsen tillkallade sakkunniga hava ifrågasatt uteslutande av de lärarinnor, vilka avgått med pension före den 1 januari 1911. Att undantaga dessa kan emellertid med skäl befaras innebära ett uteslutande av många, som särskilt väl äro i behov av förbättring i sin pension. Jag gillar därför överstyrelsens, riks försäkringsanstaltens och statskontorets samstämmande mening, att även nyssberörda lärarinnor skola kunna erhålla tilläggspension.

De bestämmelser härutinnan, vilka böra fastställas, kunna givas den formulering, som de erhållit i punkt 1 av överstyrelsens och riks försäkringsanstaltens förslag. Ett par ord torde böra inskjutas för att fullt tydliggöra, att lärarinnor, som avgått med reglementsenslig pension efter den 1 januari 1911 men före den tid, då de nya bestämmelserna om fyllnadspension träda i kraft, kunna erhålla sådan pension.

Såsom punkt 2 i bestämmelserna kan vad riksförsäkringsanstalten, i nära anslutning till överstyrelsen, under motsvarande punkt föreslagit införas, dels med vissa för tydlighetens skull av mig vidtagna modifikationer med hänsyn till önskvärdheten att klargöra beräkningen av tjänstår, dels med ett av vad statskontoret i ärendet anfört föranlett tillägg. Statskontoret har vidrört den frågan, huruvida såsom villkor för tillgodonjutande av tilläggspension bör uppställas, att vederbörande lärarinna styrker, att hon för sitt uppehälle är i behov av sådan pensionsförbättring. Åtminstone borde detta, anser statskontoret, gälla i fråga om dem, som avgått från sin befattning redan innan de föreslagna bestämmelserna trätt i tillämpning. Härutinnan instämmer jag med statskontoret.

I avseende å beräkningen av statsbidraget för fixerande av fyllnadspensionens belopp hava olika grunder föreslagits. De huvudprinciper, som de sakkunniga härutinnan velat uppställa, hava vunnit gillande av riksförsäkringsanstalten och statskontoret. Centralstyrelsen har i sitt i ärendet avgivna yttrande icke gjort någon invändning mot dessa principer, och läroverksöverstyrelsen har i sitt senare utlåtande ansett sig icke böra framställa något särskilt yrkande. Beträffande det belopp, som borde tillgodoräknas för veckotimme, hava olika förslag gjorts av de sakkunniga, riksförsäkringsanstalten och statskontoret. De synpunkter, som statskontoret i avseende härå utvecklat, synas mig värda beaktande. Jag anser, att beloppet bör sättas till 5 kronor.

I fråga om det bidrag, som för visst år sålunda må tillgodoräknas, har riksförsäkringsanstalten föreslagit den begränsningen, att detsamma jämte det bidrag, som av staten och, beträffande lärarinna vid enskild mellanskola eller vid högre flickskola, av kommun eller enskilda donatorer eller, beträffande lärarinna vid högre goss- och samskola eller vid enskilt lärarinneseminarium, av läroanstalten för året må hava utbetalts för hennes pensionering, icke må överstiga 120 kronor, en maximisumma som enligt mitt förslag bör sättas till 100 kronor. Jag har mot den föreslagna begränsningen i övrigt intet annat att erinra, än att, då föreskrift om bidrag från kommuner eller enskilda donatorer eller vederbörande läroanstalter varit gällande endast för tiden från och med år 1911, ett förtydligande i fråga om dessa bidrag torde böra införas i punkt 3.

Även i fråga om det maximibelopp, vartill tilläggspensionen jämte den reglements enligt bestämda pensionen skulle få uppgå, hava meningarna varit delade. Centralstyrelsens ursprungliga förslag avsåg fyra olika belopp för lika många olika kategorier av lärarinnor. Redan de sakkunniga frångingo uppställandet av så många olika maximibelopp. Ett av dem alternativt föreslaget belopp, 800 kronor, har sedan vunnit anslut-

ning, och statskontoret finner detsamma böra tillämpas beträffande samtliga ifrågavarande lärarinnor. Det är emellertid att märka, att enligt av riks försäkringsanstalten framlagt förslag vederbörande lärarinnor skulle kunna komma i åtnjutande av högre totalpension på grund av erlagda frivilliga pensionsavgifter till någon av de äldre pensionskassorna. Såsom maximibelopp skulle då uppställas samma belopp, 1,200 kronor, som gäller i fråga om pension ur lärarinnornas pensionsanstalt.

För min del finner jag mycket tala för den av riks försäkringsanstalten framkastade tanken. Den innebär ju en skälig uppmuntran för dem, som i tid sökt att genom inbetalningar utöver de obligatoriska avgifterna betrygga sin ålderdom. Jag vill därför i detta avseende följa riks försäkringsanstalten.

Med ovannämnda modifikation i fråga om tillgodoräknat belopp för veckotimme vill jag föreslå bestämmelser i punkterna 3 och 4 i väsentlig överensstämmelse med vad riks försäkringsanstalten under motsvarande punkter föreslagit.

Såsom en punkt 5 bör i enlighet med statskontorets förslag i bestämmelserna införas föreskrift därom, att i övrigt de i reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt givna bestämmelser rörande i reglementet avsedda pensioner i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse beträffande nu ifrågavarande tilläggs pensioner.

Jämte det riksdagens godkännande å nu ifrågavarande bestämmelser begäres bör hos riksdagen äskas anslag under tionde huvudtiteln att användas till tilläggs pensionerna. Anslaget bör med hänsyn till sitt ändamål samt det för olika år växlande behovet uppföras å extra stat. Under punkt 5 å tionde huvudtiteln, civila pensionsväsendet, har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående förbättrade pensionsförmåner för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, för ändamålet beräkna på extra stat för år 1918 ett belopp av 40,000 kronor. På grund av i ärendet företedda beräkningar synes detta belopp nu böra såsom förslagsanslag å extra stat äskas hos riksdagen. Ur anslaget skall direktionen över lärarinnornas pensionsanstalt äga att från statskontoret rekvirera vad för varje utbetalningsperiod beräknas bliva erforderligt. Bestämmelse härom samt i övrigt nödiga närmare föreskrifter böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

Åberopande vad jag anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels godkänna följande grunder för beredande av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna:

1. Föreståndarinna eller lärarinna, som är eller varit delägare i lärarinnornas pensionsanstalt eller enligt § 2 i denna anstalts reglemente varit berättigad att ingå såsom delägare i densamma eller avgått med pension före den 1 januari 1911, äger rätt att, på sätt och under villkor, som nedan sägs, uppbära tilläggspension.

2. a) Rätt att efter avgång från sådan anställning, som i § 2 av reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt sägs, erhålla tilläggspension inträder den 1 juli det kalenderår, då pensionstagaren fyller 60 år, dock icke före den 1 juli 1918, med villkor dels att hon vid sin avgång under minst 10 tjänstår, beräknade på sätt nedan under punkt c) sägs, bestritt sådan tjänstgöring vid enskild läroanstalt, att hon enligt eljest gällande bestämmelser ägt rätt att tillgodoräkna sig densamma för uppflyttning i högre lönegrad, dels så vitt angår lärarinna, som före den 1 juli 1918 avgått från sin befattning, att hon styrker sig vara för sitt uppehälle i behov av tilläggspensionen.

b) Föreståndarinnans tjänstgöring beräknas motsvara 20 veckotimmar för läsår. Biträdande föreståndarinna tillgodoräknas 5 veckotimmar utöver det antal, som hennes undervisningsskyldighet omfattar, dock sammanlagt högst 20 för läsår.

c) För föreståndarinna anses läsår motsvara tjänstår; för biträdande föreståndarinna eller lärarinna skall läsår, som omfattar minst 20 veckotimmar, anses motsvara fullt tjänstår samt läsår, som omfattar ett mindre antal veckotimmar än 20, betraktas som så stor del av ett tjänstår, som antalet veckotimmar utgör del av 20.

3. För varje läsår tillgodoräknas pensionstagaren ett bidrag av 5 kronor för varje veckotimme, dock att det bidrag, som för visst år sålunda må tillgodoräknas, jämte de bidrag, som staten och, beträffande tiden från och med år 1911, kommun eller enskilda donatorer eller vederbörande läroanstalt för året haft att vidkännas för lärarinnas pensionering, icke må överstiga sammanlagt 100 kronor.

4. Tilläggs pension utgår med det belopp, som enligt de för lärarinnornas pensionsanstalt vid tiden för tilläggs pensionens beviljande gällande beräkningsgrunder motsvarar de sålunda tillgodoräknade bidragen; dock att tilläggs pensionen tillsammans med den pension, som skulle reglementsenligt tillkomma vederbörande vid 60 års ålder, endast för det fall må överstiga 800 kronor, att vid sammanläggningen högre belopp uppkommer på grund därav, att vederbörande lärarinna för sin pensionering erlagt frivilliga avgifter utöver vad som erfodrads för utbekommande av stadgat statsbidrag. I sådant fall må totalpensionens belopp kunna uppgå till högst 1,200 kronor.

5. I övrigt skola de i reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt givna bestämmelser rörande i reglementet avsedda pensioner i tillämpliga delar lända till efter rättelse beträffande nu ifrågakvarande tilläggs pensioner;

dels ock för beredande av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid enskilda läroanstalter anvisa under riksstatsens tionde huvudtitel på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag å 40,000 kronor.

Vad departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:st Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, gilla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Torsten Burén.
